

THE ROLE OF A TEACHER IN THE UPBRINGING OF PROFESSIONAL AND PERSONAL QUALITIES OF STUDENTS

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У ВИХОВАННІ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Boreyko L.D.

Higher Education Institution of Ukraine "Bukovinian State Medical University", Chernivtsi, Ukraine, Department of Nursing and Higher Nursing Education, PhD in Medical Sciences, Associate Professor

Yurnuk S.V.

Department of Forensic Pathology and Medical Jurisprudence, Assistant

Senyuk B.P.

Department of Propedeutics Internal Diseases, PhD in Medical Sciences, Associate Professor

Summary: The article analyzes the role of a teacher in the education of future doctor as a creative personality and a competitive specialist in the labor market. The problem of value attitude to the world, value orientations operation in the doctor's job has an important place, so it is necessary to develop the internal needs of the students in the conscious shaping of motivations and values of the individual of a doctor.

Keywords: upbringing, student, teacher, curator.

Резюме: У статті розглядається роль викладача у вихованні майбутнього лікаря як творчої особистості та конкурентоспроможного фахівця на ринку праці. Проблема ціннісного ставлення до світу, функціонування ціннісних орієнтацій в роботі лікаря посідає важливе місце, тому вкрай потрібно розвивати у студентів внутрішні потреби у свідомому формуванні відповідних мотивацій і цінностей особистості лікаря.

Ключові слова: виховання, студент, викладач, куратор.

Вступ. Сучасний період навчання у вищому навчальному закладі - доленосні роки, які виховують молоду людину, її духовність, громадянську позицію, етично-моральні орієнтири та загальну культуру.

А. де Сент-Екзюпері сказав: «Ти шукаєш сенсу життя та єдиний його сенс — у тому, щоб ти нарешті реалізувався». Ось такими простими словами можна сформулювати призначення викладача — допомогти студенту самовизначитись і самореалізуватись. Викладач має допомогти кожному студентові сформувати ті звички, які необхідні для досягнення будь-якої мети: звичку до постійної роботи над собою, звичку до постійного навчання та самовдосконалення, звичку до постійної турботи про своє здоров'я. Викладач повинен уміти запалити світло — світло пізнання, знань, умінь. Під час кожного практичного заняття чи лекції варто хоча б декілька хвилин приділити питанням виховання студентів у дусі творчої самореалізації, відповідальності за свої діяння, здатності боротись і перемогати.

Таку модель поведінки не можна нав'язувати. Вона повинна сприйматись студентами як невід'ємна складова людського буття, як реальна можливість самовизначення та самовдосконалення. А для цього потрібні методики включення внутрішньої мотивації на досягнення такої поведінки, її потрібно зробити престижною, що свідчить про наявність високого культурного статусу [8, 13]. Виховна робота зі студентами є органічною складовою професійно-педагогічної діяльності викладача вищого навчального медичного закладу, а тому в ній проявляється творчий пошук педагога, його індивідуальна неповторність, професійна спрямованість на формування сучасного компетентного фахівця [5, 34-35].

Досягти цього можна лише за умови комплексного підходу і залучення до цієї роботи всього професорсько-викладацького складу університету, адміністрації та органів студентського самоврядування. Сучасний фахівець повинен не тільки адаптуватися до стрімких соціальних змін, але і вміти практично оцінити те, що відбувається і намітити шляхи подальших перетворень у сфері діяльності і в своєму житті. Оскільки особистість студента у вищому навчальному закладі є об'єктом виховання, то її формування необхідно здійснювати як через свідомість і внутрішній світ цієї особистості, так і через оточення, в якому вона знаходиться [7, 70].

Основна частина. Навчально-виховна робота - особливе і складне завдання, розв'язання якого вимагає, з одного боку, пошуку і приведення в дію нових форм впливу на студентів, відпрацювання нових методик, а з іншого - активізацію традиційних видів діяльності, збереження досягнень минулого. Відповідно до цього можна виділити основні напрями роботи: гуманізація освіти, національно-патріотичне виховання (активна громадська позиція), художньо-естетичне виховання, фізична культура, засоби масової інформації та популяризаторська робота, соціально-побутова сфера [5, 36-37]. Володіння психолого-педагогічними, творчими, професійними та іншими не менш важливими якостями сучасного фахівця медицини – є невід'ємною рисою. Виконуючи будь-які професійні функції, людина завжди реалізує себе як особистість. Виховання – один із чинників, під впливом якого здійснюється розвиток людини. Адже, саме коли медичний фахівець розпочинає свою практичну діяльність – він повинен володіти усіма професійними якостями, що й полегшить його співпрацю з пацієнтами, співробітниками та колегами. Головною метою виховання є формування цілісної і гармонійно розвинутої особистості з високою національною самосвідомістю.

Виховання студента як фахівця орієнтовано на розвиток глибокої зацікавленості, любові до вибраної професії, професійної самосвідомості, ерудиції та компетенції; усвідомлення професійного інтересу й відповідальності, здатності ставити творчі та ефективно розв'язувати професійні завдання у сфері медицини, готовності приймати нестандартні рішення; відкритості для нових досягнень науки і практики [4, 16-17].

Важливу роль у цьому процесі відіграє особистість викладача, насамперед дисциплін фахового спрямування. Виховання студента як творчої особистості передбачає розвиток: методологічної, дослідницької культури; творчо-пошукових умінь та здібностей; здібностей як до індивідуальної, так і до колективної творчості у вибраній сфері професійної діяльності; здібностей до креативного, системного застосування знань у розв'язанні професійних теоретичних і практичних завдань [2, 56]. Виховання студента як конкурентоспроможної особистості ставить за мету розвиток працьовитості, стресостійкості, безперервного професійного саморозвитку, комунікативних і лідерських якостей, етично-правової відповідальності, уміння ви-

конувати та завершувати роботу на високому якісному рівні, прагнення постійно підвищувати свій рівень інформаційної культури.

Важливу роль у вихованні майбутніх медичних працівників відіграють викладачі. Саме їх відношення до роботи та оточення, високий рівень професіоналізму, ерудиція, самодисципліна, прагнення до творчості сприяє розвитку подібних якостей і у студентському середовищі. Інтелігентність, комунікабельність, тактовність створюють таку атмосферу між викладачами і студентами, коли останні стають рівноправними суб'єктами одного процесу освіти і виховання, саморозвитку, соціокультурного визначення [6, 364-365].

Одним із найважливіших показників духовно-професійного розвитку особистості фахівця – студента-медика є наявність громадянської позиції. В умовах сучасної економічної і політичної кризи особливого значення набуває сформованість в медичного працівника громадянських почуттів, уміння протистояти руйнівним тенденціям у суспільстві. Громадянська позиція має стати фундаментом становлення світогляду майбутнього лікаря [1, 33-35]. Робота зі становлення громадянської й соціально-професійної позиції дає дієвий результат тоді, коли вона проводиться не в повчальній формі, а здійснюється ніби поступово, невимішено, додаючи певної тональності в емоційному та моральному аспектах взаємин стосунків викладача і студентів. Тільки високопрофесійний й ідейно підготовлений та морально вихований викладач може зрозуміти всю масштабність завдань виховання майбутнього медичного фахівця, виявити себе як справжнього педагога вищої школи.

Авторитет викладача є інтегральною характеристикою його професійної, педагогічної та особистісної позиції в колективі, яка виявляється в процесі взаємин з колегами, студентами і справляє вплив на успішність навчально-виховного процесу; складається з двох компонентів: авторитету ролі й авторитету особистості. Нині на перше місце виходить особистість викладача, яка здійснює на студентів виховний (педагогічний) та психотерапевтичний вплив. Авторитет формується з достатньо високого рівня розвитку педагогічних умінь: предметних (наукові знання), комунікативних (знання про своїх студентів і колег) та гностичних (знання самого себе й уміння корегувати свою поведінку). Виділяють основні компоненти в діяльності викладача: 1) конструктивна — пов'язана з відбором, умінням вибудовувати навчально-виховний матеріал та проектувати розвиток індивідуальності студента; 2) організаційна — передбачає організацію своєї поведінки (педагогічні дії в реальних умовах діяльності) на заняттях і поза ними; зворотний зв'язок зі студентами; 3) комунікативна — спільна діяльність педагога та студента, побудова міжособистісної взаємодії (сприйняття і розуміння людьми один одного) і стосунків у процесі педагогічної діяльності, процес педагогічного спілкування; 4) рефлексивна — уміння педагога аналізувати й адекватно оцінювати свою педагогічну діяльність, розвивати самосвідомість, яка виявляється в самопізнанні, самооцінці та саморегулюванні поведінки; прагнення до особистісного зростання, самореалізації та самоконтролю. Отже, саме ці принципи повинні намагатися реалізовувати у своїй професійній діяльності викладачі університету.

Суттю професійного виховання є становлення студента як фахівця. Тому принципово важливо поєднувати теорію і практику, з найбільшою ефективністю передавати студентам необхідний обсяг знань і вмінь, навчити їх систематично працювати над собою, вміло користуватися набутими знаннями у реаліях сьогодення. Лекції, практичні заняття, зустрічі з фахівцями, самостійні заняття, підготовка науково-дослідницьких робіт — далеко не повний перелік форм ро-

боти на шляху професійного становлення молодих науковців. Одним з складників професійного становлення є оволодіння знаннями та навиками роботи з людьми, психологічна готовність працювати в ринкових умовах та відповідати за результати своєї роботи. Результатом професійного виховання є любов і повага до вибраної професії лікаря, глибокі та різнобічні фахові знання і вміння, творчий підхід індивіда до розв'язання наявних проблем, готовність приймати нестандартні рішення, особиста відповідальність за справу, відкритість для нових досягнень науки, техніки і практики.

Допомогти студенту адаптуватись до умов та вимог університетської освіти, розібратись і організувати навчальну й позанавчальну діяльність може куратор групи [7, 71]. Адже, найважливішими напрямками діяльності кураторів є адаптація першокурсників до нових умов навчання; допомога студентам у розв'язанні їхніх соціально-побутових проблем і організація дозвілля; допомога у формуванні в студентській групі атмосфери дружби, доброзичливості, згуртованості та взаємної підтримки, в усвідомленні причетності її до університетського співтовариства викладачів і співробітників, об'єднаних однією організаційною культурою, системою поглядів і цінностей [3, 24-29].

Одним з основних завдань системи виховної роботи в групі студентів є планування, яке являє собою розробку системи заходів, спрямованих на реалізацію мети, завдань національного, громадянського та патріотичного виховання студентської молоді. Процес організаційно-виховної роботи передбачає співпрацю, співдружність викладача-куратора і студентів. Куратор при організації колективу студентів групи повинен: виявляти офіційних та неофіційних лідерів у групі; запобігати конфліктам у групі; визначати цікаві студентам творчі колективні справи і допомагати в їх організації; проводити години тематичного спілкування, звертаючи увагу на розвиток політичної культури, формування інтелігентності, естетичного смаку, моральних норм і цінностей, становлення громадянської позиції; сприяти здоровому способу життя, запобігати вживанню студентами алкоголю та наркотиків; сприяти участі студентів у відродженні національно-культурних традицій, дотриманні традицій факультетів, університету; вивчати історико-культурну спадщину регіону; відзначати державні свята і пам'ятні дати [7, 72].

Заходи організаційно-виховної роботи куратора групи студентів включає: знайомство з групою студентів; відвідування гуртожитків, співпраця зі студентськими радами гуртожитків з метою поліпшення побутових умов проживання студентів, збір інформації про кожного студента; виявлення творчих та обдарованих студентів шляхом тестування, анкетування, спостереження, бесіди, методу експертних оцінок; обговорення питань успішності й дисципліни (забезпечення навчальними посібниками; організація консультацій; взаємовідносини з викладачами та ін.); індивідуальна робота; зустрічі ветеранами праці; екскурсійна робота; участь у спортивних змаганнях факультету, університету; участь у загально-університетських заходах, художній самодіяльності; розробку програм індивідуального розвитку і саморозвитку творчої особистості студента; рекомендації щодо організації навчальної та позааудиторної діяльності; сприяння розвитку й формуванню позитивних рис, а також самокритики; складання письмових звітів за навчальний рік. При цьому куратор зобов'язаний дотримуватися морально-етичних норм під час спілкування зі студентами і не допускати розповсюдження конфіденційної інформації, яка стосується студентів групи.

План організаційно-виховної роботи складається куратором групи за участі кож-

ного студента на навчальний рік за календарним принципом. Складність процесу становлення колективу групи має об'єктивні причини, головна з яких – переважно індивідуальний характер основних видів діяльності студента. Тож необхідно, щоб члени групи були поставлені в такі умови, які б стимулювали формування психологічної і поведінкової єдності групи, щоб саме організація життєдіяльності об'єктивно ставила її членів у відносини відповідальної залежності.

Особливу увагу у виховній роботі куратори звертають на першокурсників. Адже найчастіше вони звертаються з такими проблемами як подолання стресового стану, пов'язаного з пристосуванням до нових умов навчання; подолання труднощів спілкування та взаємодії з одногрупниками, які виникають під час навчання; проблема самотності (приїжджі студенти відчують внутрішню порожнечу, дискомфорт, відчуженість; вони сумують за батьківським домом, замикаються у власному мікросвіті, що заважає їм зосередитись на навчанні). Деяким з них важко правильно організувати свій день, вони не готові відчувати й нести самостійно ту відповідальність, яка з'явилась. Адже тепер вони самі керують своєю долею та власними вчинками.

Отже, найважливішим завданням удосконалення роботи куратора є допомога студентам в організації таких заходів, які дозволили б глибоко усвідомити, зрозуміти, відчувати і сприйняти традиції університету, його ціннісні орієнтації, ті стосунки і норми, які традиційно лежать в основі відносин і взаємодій у цьому навчальному закладі та за його межами (ознайомлення з історією та традиціями університету, екскурсії в музеї, бібліотеку, на кафедри; зустрічі з провідними вченими; організація самостійної роботи студентів; залучення студентів до науково-дослідницької діяльності, участі в органах студентського самоврядування, організації й проведення факультетських та загально-університетських заходів тощо) [7, 73].

Куратори групи відвідують лекції, практичні заняття з різних навчальних дисциплін, що викладаються у групі, сприяють за необхідності організації додаткових консультацій напередодні проведення модулних контролів; обговорюють щомісячно на виховних годинах стан успішності та виробничої дисципліни; сліdkують за своєчасним заповненням індивідуальних планів студентів своєї групи. Здійснюється роз'яснювальна робота щодо негативних наслідків несвоєчасного складання модулів, надаються кваліфіковані поради у розв'язанні проблем, що призвели до накопичення академічної заборгованості, здійснюється постійний контроль спільно з деканатом.

Висновки. 1. Куратор є організатором діяльності студента і координатором виховних дій. Його роль полягає в створенні таких умов, які б допомогли студенту знайти себе і своє місце в студентському колективі і в соціальному житті. 2. Співпраця між викладачем та студентом сприяє реалізації мети професійної підготовки шляхом формування любові та відповідального ставлення до обраної професії, формування основ професійної майстерності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеева О. В. Формування громадянської позиції сучасної молоді. /О.В.Алексеева // Педагогіка і психологія №64, Академія педагогічних наук України. Проблеми виховання. – К.2004. – С31-35.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Метод. посіб. / С.С. Вітвицька // Київ: Центр навчальної літератури. 2003. – 316 с.
3. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академічної групи / Методичні рекомендації / Під редакцією Н.К. Желябіної // Запоріжжя: ЗДІА, 2007.